

🌀 **שם המחקר :** עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית- בחינת תרומתו של שינוי המונח

"פיגור שכלי" ל"מוגבלות שכלית"

🌀 **שנה :** 2014

🌀 **מס' קטלוגי :** 619

🌀 **שם המגיש :** מורן אברג'ל

🌀 **שם המנחה :** ד"ר שירלי ורנר

🌀 **תואר :** "מוסמך אוניברסיטה", בבית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש פול ברוואלד,

האוניברסיטה העברית

תקציר המחקר:

עבודת גמר זו לתואר שני נערכה בסיוע מלגה לקרן שלם

רקע

בשנת 2012 הוחלט במדינת ישראל על שינוי המונח הטרימינולוגי הרשמי לתיאור מוגבלות שכלית ומעבר מהמונח "פיגור שכלי" למונח "מוגבלות שכלית". צעד זה תואם את המגמה העולמית להפסקת השימוש במונח הפוגעני "פיגור שכלי", מתוך תפיסה כי טרימינולוגיה קשורה לעמדות ומתוך אמונה כי שינוי טרימינולוגי עשוי לשפר את העמדה כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. ההחלטה על השינוי משקפת את רוח האמנה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות (2006) שאושרה על ידי מדינת ישראל, כביטוי למחויבותה לפעול למען קידום אנשים עם מוגבלויות בחברה. בנוסף, מחקרים מצאו כי מידת הידע שיש לאדם בנוגע למוגבלות שכלית וכן מידת ההכרות המוקדמת שלו עם אנשים שיש להם מוגבלות שכלית, עשויים אף הם להיות קשורים לעמדה כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. כמו כן, נמצא קשר בין משתנים דמוגרפיים שונים לבין העמדה. ההתייחסות המחקרית שניתנה לקשר האפשרי שבין טרימינולוגיה לעמדה כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית במדינת ישראל היא מועטה. תרומתם של המשתנים ידע והכרות לקשר שבין טרימינולוגיה ועמדה אף היא טרם נבחנה.

מטרתו של מחקר זה הייתה לבחון אם קיימים הבדלים בעמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית בהתייחס למונחים "פיגור שכלי" ו"מוגבלות שכלית". ההבדלים בעמדה נבדקו לפי שלושת רכיבי העמדה: רגש, קוגניציה והתנהגות. המשתנים ידע והכרות נבדקו כמשתנים הממתנים את הקשר שבין טרימינולוגיה ועמדה. תרומתם של משתנים דמוגרפיים: גיל והשכלה נבחנה אף היא.

השערות המחקר

השערת העל של המחקר הניחה כי ימצאו הבדלים בין העמדות בהתייחס למונחים השונים. שוער כי עמדות חיוביות יותר תמצאנה כאשר נעשה שימוש במונח "מוגבלות שכלית" לעומת "פיגור שכלי". כמו כן, שוער כי המשתנים ידע סובייקטיבי והכרות מוקדמת יהיו בקשר חיובי עם משתנה העמדה. לפי השערה מרכזית נוספת, המשתנים ידע סובייקטיבי והכרות ממתנים את הקשר שבין משתנה המונח והעמדה. השערות נוספות הניחו כי יתקיים קשר חיובי בין המשתנים הדמוגרפיים: גיל והשכלה לבין העמדה.

שיטה

מערך המחקר הינו מערך השוואה בין שתי קבוצות בנקודת זמן אחת אשר בוצע בעזרת שאלון למילוי עצמי בשתי גרסאות מרכזיות ל- 226 משתתפים. נערכה דגימת נוחות דרך הפצת השאלון באמצעות הרשת החברתית Facebook. החוקרת הפיצה את השאלון בקרב מכריה אשר להם יש פרופיל ברשת החברתית, וביקשה מהם להפיץ אותו למכריהם. מחצית מהמשתתפים השיבו לשאלון שבו נעשה שימוש במונח "מוגבלות שכלית" ומחציתם השיבו לשאלון בו נעשה שימוש במונח "פיגור שכלי". בנוסף לכך, השאלונים נוסחו באופן תואם למגדר המשתתף. למעט שינויים אלה, השאלונים זהים לכל אורכם. שאלון המחקר הורכב מארבעה כלים. החלק ראשון התייחס לבחינת העמדה של המשתתף כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. חלק שני התייחס לבחינת מידת ההכרות של המשתתף עם מוגבלות שכלית. חלק שלישי התייחס לבחינת הידע הסובייקטיבי. חלק רביעי התייחס לבחינת המשתנים הדמוגרפיים.

ממצאים

השערת העל של המחקר לא אוששה, לא נמצאו הבדלים בעמדות כלפי מוגבלות שכלית בהתייחס למונחים הטרימינולוגיים השונים. יחד עם זאת, הבדל זה נמצא ברכיב ההתנהגות, כך שהתנהגות חיובית יותר נצפתה בעת שימוש במונח "מוגבלות שכלית" לעומת "פיגור שכלי". ההשערה בנוגע למודל המיתון לא אוששה, המשתנים ידע סובייקטיבי והכרות מוקדמת לא נמצאו כמתנים את הקשר שבין עמדה וטרימינולוגיה. ההשערה בדבר קשר חיובי בין ידע סובייקטיבי ועמדה אוששה, אך לא

נמצא קשר חיוני בין הכרות מוקדמת ועמדה. בהתאם להשערות, הקשר החיוני שבין גיל והשכלה לבין עמדה נמצא מובהק. אנשים מבוגרים יותר ואנשים בעלי השכלה גבוהה יותר הביעו עמדה חיובית יותר כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית.

דיון

ממצאי המחקר מצביעים על האפשרות כי שינוי טרמינולוגי לבדו אינו מספק על מנת להביא להבדלים בעמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. ניתן ללמוד מכך על כוחה של העמדה, ועל הקושי לשנותה באמצעות מילים בלבד. מדיון בממצאי המחקר עולה חשיבות הגברת מידת הידע כגורם העשוי לתרום לעמדות חיוביות יותר. על הגופים העוסקים בקידום מעמדם של אנשים עם מוגבלות שכלית לבחון פרקטיקות דרכן ניתן יהיה להביא לשיפור ארוך טווח בעמדה כלפי אנשים אלה ולפיכך לשקול קידום תכניות הגברת הידע בנושא מוגבלות שכלית.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)